

dogodkov in dejanj, izmed katerih posebej trajno ohranjajo živ spomin na pisatelja Pionirska knjižnica Leopolda Suhodolčana na Ravnah na Koroškem (od decembra 1980), Suhodolčanova bralna značka s sedežem na Prevaljah (prva podelitev je bila leta 1981) ter spominska soba v Koroški osrednji knjižnici dr. Franca Sušnika na Ravnah na Koroškem (od 1998).

Natančnost in doslednost bibliografa sta pomembna dejavnika za kvaliteto zapisov, če se jima pridruži še njegova osebna zavzetost, potem bibliografija prerase v spomenik. Delo Marije Suhodolčan zagotavlja, da ta spomenik ne bo okamenel, temveč bo vabil k raziskovanju, obravnavi in vrednotenju vseh dejavnosti Leopolda Suhodolčana.

Le opomba ob robu: uporabniku bi orientacijo ob brskanju po bibliografiji olajšala na vrhu vsake strani navedba poglavja ali razdelka namesto sedanjega napisa Bibliografija Leopolda Suhodolčana.

Še dva dodatka: Ob 70-letnici rojstva Leopolda Suhodolčana leta 1998

je kot priloga literarnega glasila *Vigred*, ki ga je sam ustanovil in ga izdajajo na Osnovni šoli Franja Goloba Prevalje, izšla drobna, a prisrčna publikacija, ki so jo uredili učenci 8. c razreda. Na njihova pisna vprašanja so odgovorili Marija Suhodolčan-Dolenc, Primož Suhodolčan, Kristina Brenkova in Jože Zupan. Uspelo jim je, kot pravi Suhodolčanova soproga, osvetliti »podobo človeka, pisatelja, moža in očeta«, mladim bralcem ustrezno pa podaja tudi podatke iz bibliografije.

Leopold Suhodolčan je spodbujevalno spremljal revijo *Otrok in knjiga* in spletlo se prijazno sodelovanje. Že v 2. številki leta 1975 smo objavili enega prvih popisov njegovega dela, v naslednjih letih nekaj študij in zapisov o njegovih knjigah za mladino, leta 1990 ob desetletnici njegove smrti pa Bibliografijo Leopolda Suhodolčana. Dela za mladino, ki jo je sestavila Marija Suhodolčan.

Pisatelju smo hvaležni, da je reviji zaupal svoje zadnje razmišljanje. Pomeni nam potrditev prijateljskih odnosov.

Darja Kramberger

BRALNA ZNAČKA V TEM TRENUTKU

Letošnjo jesen bo gibanje začelo že svojo 45. bralno sezono. In ker sta tako številčna kot prostorska razširjenost bralne značke res hvalevredni, najbrž ni napak, da začnemo s podatki iz raziskav, opravljenih v 90. letih, ki kažejo, da se v gibanje vključuje vsako leto ok. 140.000 bralcev. Bralna značka je najbolj množična med slovenskimi osnovnošolci – v gibanje se jih vključuje kar dobra polovica, pri čemer je tistih, ki berejo vsa leta osnovnega šolanja več kot štirideset odstotkov¹.

Bralna značka je v začetku devetdesetih let našla pot do predšolskih otrok, kjer je njeno težišče razvijanje družinskega branja; konec prejšnjega tisočletja pa je z bralnimi klubi ponovno vstopila tudi med srednješolsko populacijo. Bralna značka se dogaja po skoraj celotnem slovenskem prostoru, kar pomeni, da sorazmerno enakomerno vključuje otroke in mlade po ozemlju celotne Slovenije ter, seveda na različne načine, v slovenskem zamejskem (Italija, Avstrija in Madžarska) in delno

¹ Podatek iz leta 2004.

tudi zdamskem prostoru (Švica, Nemčija, Rusija). Ocenjujemo, da je v gibanje vsako leto vključenih okrog 3.000 mentorjev. Če malo za šalo malo zares vsem številkam dodamo še izračun, kjer vsakemu od 140.000 bralcev pripišemo le po 4 »zaradi bralne značke« prebrane knjige, pridemo do veličastne številke 540.000 knjig na leto. In če dodamo še podatek, da ponekod mlade bralčke pri prvih korakih v svet branja spremljajo babice in dedki, ki so bili že tudi sami »značkarji«, smo z doseženim gotovo lahko zadovoljni. Prav tako smo lahko zadovoljni s podatki o tem, da je gibanje v svoji zgodovini močno prispevalo k bogatitvi fondov zlasti šolskih knjižnic (predvsem) s sodobno otroško in mladinsko literaturo; k nastajanju nekaterih znamenitih knjižnih zbirk (Moja knjižnica, Zlata knjiga); k promociji slovenskih literarnih del in njihovih avtorjev ...

Seveda pa navdušenje nad dosežki gibanja rahlo splahni, če se soočimo s podatki raziskav o bralni pismenosti na Slovenskem, ki nedvomno opozarjajo vsaj na dejstvo, da moramo vsi, ki tako ali drugače delujemo na področju razvijanja bralne, knjižne in književne kulture, postoriti še marsikaj. Zavedanje o tem, da je v današnjem času dobra bralna pismenost pomembnejša kot kdaj koli prej, pa zahteva, da celotno motivacijsko strukturo bralne značke ves čas prilagajamo zahtevam in potrebam sodobnega časa.

Prizadevanja za boljši in »glasnejši« pretok informacij in možnosti učinkovitega strokovnega izobraževanja

V času, ki bolj kot kdaj prej zahteva hiter pretok informacij in stalno strokovno izobraževanje v vseh poklicih, si želimo, da bi bile mentorjem, mladim bralcem, njihovim staršem pa tudi širši javnosti bolj, lažje in hitreje dostopne tako informacije kot različne vrste usposabljanj in izobraževanj s področja branja, knjige in književnosti.

Na republiški ravni bomo za hitrost pretoka informacij v kratkem poskrbeli s prenovljeno spletno stranjo (www.bralnazonacka.com), posodobljenimi forumi in knjižno klepetalnico; hitro obveščanje o trenutnih dogajanjih zlasti strokovne ciljne publike pa bodo olajšala posodobljena zajetja elektronskih naslovov. Zdi se namreč, da je sorazmerno bogato dogajanje, povezano z branjem in knjigo, v množici različnih informacij prepogosto preprosto spregledano. Širšo javnost bomo še naprej skušali opozarjati na ključen pomen in vlogo branja, knjige in literature v današnjem času in prostoru preko medijev in z javnimi dogodki, med katerimi so ena odmevnejših oblik promocije branja zadnjega obdobja zagotovo **bralni maratoni**.

Na področju izobraževanja smo pri Bralni znački na republiški ravni, po nekaj letih iskanj primernih izobraževalnih oblik in načinov, v preteklem letu začeli zelo uspešno izvajati sistem **Bralnic**. Gre za raznoliko ponudbo predavanj in delavnic različnih strokovnjakov, ki delujejo na področju razvijanja bralne, knjižne in književne kulture. Med ponujenimi programi najdemo take, ki so primerni za strokovno publiko, in take, ki so namenjeni mladim bralcem različnih starosti, pa tudi njihovim staršem. Iz ponudbe lahko naročnik izbere enega ali več programov in si pripravi tako vrsto, vsebino in dolžino izobraževanja, kot ga potrebuje. Prednost sistema je tudi v tem, da se izobraževanje dogaja tam, kjer to želi naročnik. Dva sestavljena programa Bralnic sta bila sprejeta v novi program stalnega strokovnega spopolnjevanja, ki je namenjeno učiteljskim zborom, in tako udeležencem prinašata točke za napredovanje. Zelo pomembno je tudi, da smo v lanskem in letošnjem letu na javnih razpisih ministrstva za šolstvo in ministrstva za kulturo uspeli zagotoviti sofinanciranje tega izobraževalnega programa, zato so lahko Bralnice za naroč-

nike brezplačne. Izobraževalno ponudbo nameravamo dopolnjevati in jo tudi v bodoče predstavljati na naši spletni strani.

In še: v teku so poskusi vzpostavitve izobraževalnih sklopov za mlade, predvsem študente, ki bi bili po »usposabljanju« lahko bralni mentorji najmlajšim bralcem v prostočasnih in počitniških programih društev in zvez prijateljev mladine ali pobudniki ustanavljanj bralnih klubov za mlade izven izobraževalnih ustanov; izvedli pa smo že tudi prve tovrstne Bralnice za najmlajše (poskusni teden Ostržkovih bralnic je potekal med zimskimi počitnicami v Ljubljani v soorganizaciji z Mestno ZPM Ljubljana in ob podpori Pionirske knjižnice, Enote Knjižnice Otona Župančiča).

Prizadevanja za promocijo slovenskih literarnih del in njihovih avtorjev ter vseh kakovostnih bralnih gradiv za otroke in mladino

Za razvijanje bralne, knjižne in književne kulture je pomembno tudi to, kako dosegljive so knjige tistim, ki v svet branja šele vstopajo. Po dolgem času je v letu 2004 Bralna značka Slovenije ponovno močneje posegla na področje knjižne produkcije. Z uspešno navezavo na slovensko gospodarstvo so izšle prve tri knjige nove zbirke **Zlata bralka, zlati bralec**: vsi »zlata značkarji« – bralci, ki so v gibanju sodelovali vsa leta svojega osnovnega šolanja, so ob koncu lanskega šolskega leta dobili knjižni paket, ki sta ga sestavljali posebni knjižni izdaji *Prešeren.doc* in *Ledene magnolije* Marjane Moškrič (večernica 2003). Izid knjig je omogočila družba Mobitel. Ob začetku šolskega leta 2004/2005 pa so prav vsi prvošolčki v Sloveniji dobili posebno izdajo slikanice *Medvedki sladkosnedki* Srečka Kosovela z ilustracijami Jelke Reichman. Izid knjige je omogočila Zavarovalnica Triglav. Poskrbeli smo tudi, da je vse tri knjige nove knjižne zbirke dobila tudi vsaka šolska knjižnica. Prvi

letošnji tovrstni založniški projekt zbirke Zlata bralka, zlati bralec že teče, letošnji zlati bralci bodo dobili posebni izdaji knjig *Cankar.doc* in *Srebro iz modre špilje* Slavka Pregla (večernica 2004) /izid knjige ponovno omogoča družba Mobitel/. Načrtov za delo na tem področju s tem še ni konec, saj upamo, da bomo našli zadostno podporo za izpeljavo še nekaterih založniških projektov. Ob dejavnostih, ki potekajo na republiški ravni, seveda ne smemo pozabiti na dejstvo, da so v vsem času razvoja gibanja za bogatitve knjižnih fondov skušali skrbeti tudi društva in zveze prijateljev mladine po Sloveniji ter vzgojnoizobraževalne ustanove same. Za zgled je gotovo Zveza prijateljev mladine Maribor, ki na svojem območju že desetletja sistematično in neprekinjeno skrbi za bogatejše knjižne police svojih bralcev.

Del motivacijske strukture ali bralnih spodbud bralne značke je zagotovo posebna tradicija povezovanja bralcev in slovenskih ustvarjalcev s področja literature. Tudi rezultati raziskave *Razvijanje bralnih zmožnosti z bralno značko*, ki se pravkar izteka, kažejo, da je mnogim bralcem pomembna motivacija za branje srečanje z avtorjem. Zlasti v zadnjih petnajstih letih smo pri Bralni znački Slovenije skušali s predstavitvami avtorjev v posebnih publikacijah, *Programskih knjižicah*, poskrbeti za boljši stik med ustvarjalci in ciljno publiko. Trudimo pa se, in zdi se, da vedno uspešneje, da bi stroške za obiske ustvarjalcev lahko (so)financirali s pomočjo državnih in/oz. sponzorskih virov. Novost, ki jo pripravljamo v letošnjem letu, je prenos predstavitev avtorjev v elektronsko obliko in objava programov v sklopu nove spletne strani Bralne značke, kar bo zagotavljalo tudi sprotno posodabljanje podatkov. Upamo pa tudi, da bomo kljub temu uspeli izdati tudi novo *Programsko knjižico* v klasični knjižni obliki. Nazadnje, a kot ključne pri razvoju bralne kulture otrok in mladih,

naj omenimo še načrte, da bi uspešno podpirali prizadevanja Pionirske knjižnice, enote Knjižnice Otona Župančiča, za priporočilne sezname literature, ki bodo ciljnim publikam (mentorjem, bralcem in staršem) dostopnejši, s pomočjo prenosa v elektronsko obliko pa tudi mnogo uporabnejši.

Verjamemo, da bomo z dobro izpeljanimi naštetimi programskimi sklopi na nacionalni ravni bolje podpirali delo mentorjev ter društev/zvez prijateljev mladine in splošnih knjižnic, hkrati pa vplivali na splošno družbeno klimo do te mere, da bomo naši ciljni publiko – otrokom in mladim omogočili lažje in bolj kakovostno srečevanje z branjem, knjigo

in literaturo. Še vedno si namreč želimo to, kar so si želeli začetniki gibanja Bralne značke: da bi mladi radi brali, da bi postali dobri in samostojni bralci, ki bi jih branje, knjige in literatura spremljali vse življenje; želimo jim torej uspešnejšo, bolj kakovostno in srečnejšo prihodnost.

Manca Perko

Društvo Bralna značka Slovenije – ZPMS
Miklošičeva 16, 1000 Ljubljana
Tel.: 01/4300 557 ali 4300 558
Faks: 01/2396 722
E-pošta: bralna.znacka@siol.net
Spletna stran: www.bralnaznacka.com
Glavni sponzor: Nova Ljubljanska banka d.d.

DRUGA PODELITEV DESETNICE

Desetnica je nagrada za otroško in mladinsko književnost, ki jo podeljuje Društvo slovenskih pisateljev za uveljavljanje izvirnega otroškega in mladinskega leposlovja znotraj Društva slovenskih pisateljev kakor tudi v širši javnosti.

Nagrado desetnica Društvo slovenskih pisateljev podeljuje za obdobje zadnjih treh let izključno članom Društva slovenskih pisateljev, ki ustvarjajo v slovenskem jeziku. Nagrado podeli na podlagi izbora, ki ga pripravi strokovnjak za mladinsko književnost, o izboru pa pozneje samostojno odloča žirija v sestavi mladinskih in nemladinskih avtorjev, ki so izključno člani Društva slovenskih pisateljev. Nihče od članov taiste žirije hkrati s svojim delom ne more sodelovati v izboru ali se potegovati za nagrado.

Nagrado v vrednosti 500.000,00 slovenskih tolarjev prispeva pokrovitelj Prešernova družba iz Ljubljane.

Žirija je na seji 20. 5. 2005 določila, da desetnico za leto 2005 prejme Slavko Pregl za književno delo *Usodni telefon*.

Utemeljitev:

Slavko Pregl (1945) v književnem delu *Usodni telefon* (Ljubljana: Prešernova družba, 2004) izpostavlja aktualno temo vrstniškega nasilja. Realistična pripoved je kljub pereči temi izpeljana na humoren način, komični elementi pa z vso resnostjo opozarjajo na vedno bolj razširjen problem nasilja, izsiljevanja in kraj. Optimističen zaključek lahko razumemo kot apel za pozitivno reševanje mladostniške objestnosti.

Pregl je eden tistih slovenskih mladinskih prozaistov, ki svojo popularnost med mladimi bralci nedvomno stopnjuje že od prvega izdanega dela leta 1976, to je *Odprava zelenega zmaja*. Avtorju je tudi v književnem delu *Usodni telefon* uspelo ohraniti izbrušen slog, komične elemente, ki mestoma prehajajo že v ironijo, ob tem pa pokazati na ne preveč vesel vsakdan sodobne mestne mladine. Komični elementi se kažejo tako na nivoju karakterne in situacijske komi-